

Diskursanalyse

Vi har tidligere gennemført en grundig diskursanalyse af den tidligere dækning af partistøtten i danske medier.

Vores konklusion var, at dækningen var domineret af en mørklægningsdiskurs, der går ud på, at det udgør et demokratisk problem, at der kun i ringe grad er offentlighed om bidragydere til politisk arbejde.

På baggrund af diskursanalysen har vi gennem arbejdet med vores projekt været opmærksomme på ikke automatisk at videreføre denne diskurs. Vores research har også vist, at det er svært at finde konkrete eksempler på, at den manglende åbenhed er et problem – i form af egentlige korruptionsslignende skandaler relateret til partistøtte.

Vi er alligevel endt med at videreføre mørklægningsdiskursen i vores projekt. Vores artikler er generelt kritiske overfor den manglende åbenhed. Vi har givet politikerne chancen for at åbne op og fortælle om partistøtten. Med undtagelse af historien fra Roskilde, hvor kandidaterne lægger støtten åbent frem, har hverken kommuner eller politikere imidlertid haft lyst til tale om det, de ellers selv siger der ikke er noget fordækt i, og vi er derfor endt med en række uafklarede spørgsmål, som gør, at vi som journalister er nødt til at forholde os kritiske.

Bare et enkelt eksempel: Hvad har Foreningen for et Stærkt Syd- og Sønderjylland fået ud af at støtte den tidligere skatteministers valgkamp, og hvorfor vil hovedpersonen selv ikke lade sig interviewe om sagen? Det kan efter vores opfattelse ikke retfærdiggøres at vinkle den historie på nogen anden måde, og derfor ender vi med mørklægningsdiskursen.

Herunder følger diskursanalysen, som vi afleverede i forbindelse med workshopemaet.

Vores projekt handler om kommunalpolitiske pengestrømme. Det vil sige: Hvem giver økonomiske bidrag til de lokale partiforeninger?

Emnet er generelt behandlet langt mindre end de landspolitiske pengestrømme både journalistisk og videnskabeligt. Det viser vores artikelsøgninger [Søger man i Infomedia på "partistøtte" og "folketingsvalg" siden 1986, giver det 809 artikler. En lignende søgning på "partistøtte" og "kommunalvalg" giver 384 artikler] og et indledende interview med kommunalforsker Roger Buch.

Der er imidlertid skrevet en række artikler, hvoraf vi i det følgende vil analysere et udpluk. Først følger et kort overblik over den historiske dækning af emnet, og derefter vil vi foretage en konkret tekstanalyse af den aktuelle dækning.

Indsamling

Vores indsamling af materiale til diskursanalysen er foregået via søgninger på Google og sociale medier samt i artikeldatabasen Infomedia. Søgningerne har afsløret, at debatten om partistøtte langt overvejende foregår i de traditionelle medier, da der ikke er nævneværdig debat om emnet på for eksempel Facebook og Twitter. Derfor har vi koncentreret vores indsamling omkring de traditionelle medier.

Vi har søgt efter artikler om kommunalpolitiske pengestrømme på flere forskellige måder i Infomedias database for at sikre os, at vi fik det vigtigste med. For eksempel har vi brugt søgeordene "partistøtte" og "kommunalvalg".

Vi har også lavet mere avancerede søgninger, hvor vi eksempelvis har brugt "kommun*" som søgeord for at fange både artikler med formuleringen "kommuner" og "kommunal". Ligeledes har vi søgt på flere forskellige måde efter ordet "støtte", blandt andet med synonymer som "bidrag". På den baggrund er vi overbeviste om, at vi har fået de vigtigste artikler med.

Historisk overblik

Det historiske overblik starter for ca. 25 år siden. I 1986 blev loven om offentlig partistøtte indført, hvilket betød, at partier både lokalt og nationalt kan få offentlig støtte til det politiske arbejde. I 1995 foretog Folketinget en lovændring, der betød, at den offentlige partistøtte blev forøget markant.

I denne forbindelse blev der også indført de fortsat gældende regler om, at partierne skal oplyse om private tilskud over 20.000 kroner i forbindelse med ansøgning om offentlig partistøtte.

Denne lovændring blev dækket markant i midten af 1990'erne, viser vores artikelsøgning. Sideløbende drejede debatten om emnet i 1990'erne sig særligt om fagbevægelsens tilskud til Socialdemokraterne, der i løbet af årtiet blev kraftigt forringet.

Derudover har der gennem hele den periode, vi har interesseret os for, med jævne mellemrum været forslag fra enkelte politiske partier om at åbne helt op for partiernes regnskaber og skabe hidtil uset åbenhed om partistøtten. Forslagene er normalt blevet fremsat af partier i opposition, og de har ikke opnået flertal i Folketinget [“Ingen kender partiernes KV-budgetter”, Danske Kommuner, 05/11/2009].

Den aktuelle dækning

Den dominerende diskurs i dækningen af de kommunalpolitiske pengestrømme har siden lovændringen i 1995 været det, vi vil kalde ”mørklægningsdiskursen”. Den går kort fortalt ud på, at den økonomiske støtte til lokale partier i høj grad foregår i det skjulte og ikke er til at gennemskue for offentligheden.

Vi definerer denne diskurs som dominerende, fordi det er den, der går igen i de fleste større og mere grundige artikler [Se vores oversigt over artikler her: goo.gl/nuVA5]. Der har i de seneste år også været artikler om enkelte lokale sager af mere sporadisk karakter, mens mørklægningsdiskursen går igen på tværs af medier og årstal.

Et kig på vedlagte oversigt over artikler viser da også en række eksempler på denne dominerende diskurs.

Her blot et par eksempler på rubrikker fra perioden op til seneste kommunalvalg i 2009:

- ”Roger Buch: Der findes mange smuthuller”
(Frederiksborg Amts Avis, 31/10/2009)
- ”Uigennemskuelig økonomi i den kommunale valgkamp”
(Ugebrevet A4, 02/11/2009)
- ”Politikere kan skjule pengegaver”
(MetroXpress, 03/11/2009)
- ”Ingen kender partiernes KV-budgetter”
(Danske Kommuner, 05/11/2009)
- ”Krav til partierne: Fortæl hvad I får”
(Jyllands-Posten, 20/12/2010)

Faktisk kan man finde samme diskurs i en artikel tilbage fra 1997: ”Sponsorer er sikret anonymitet” (Politiken, 15/11/1997)

Konkret tekstanalyse

I det følgende vil vi foretage en tekstnær diskursanalyse af artiklen ”Krav til partierne: Fortæl hvad I får” (Jyllands-Posten, 20/12/2010) [Artiklen er vedlagt i forlængelse af diskursanalysen]. Vi har valgt denne artikel, fordi den er et eksempel på den dominerende diskurs som defineret ovenfor.

Kort fortalt handler artiklen om, at flere eksperter kræver større åbenhed om partistøtte. Den

konkrete anledning er historien om, at erhvervsmanden Fritz Schur i 2005 angiveligt krævede daværende spidskandidat i Gentofte Kommune Marie-Louise Andreassens (V) annoncer til gennemsyn til gengæld for støtte til partiet.

Kategoriseringer

Journalisterne skriver i brødteksten, at ”Som reglerne er i dag, skal partierne blot angive navnet på en bidragsyder, hvis yderen giver mere end 20.000 kr.” Ved at bruge ordet ”blot” antyder journalisterne, at det er en lav grad åbenhed, der for eksempel ikke omfatter beløbets præcise størrelse. Havde diskursen været en anden, havde det måske været et vidtgående krav, at partierne skal oplyse navnet på bidragsydere.

Efter et afsnit om den konkrete sag fra Gentofte, som er beskrevet ovenfor, skriver journalisterne:

”Sagt ligeud: Først sender man penge, derefter kan man kontrollere politikerne.”

Det er i hvert fald journalisternes egen udlægning. Særligt gennem brugen af ordet ”kontrollere” sker der en klar kategorisering af Fritz Schurs handlinger. Har erhvervsmanden reelt haft kontrol over politikerens handlinger, eller har han måske i virkeligheden ”blot” – ifølge artiklen – ønsket at blive inddraget?

Præsuppositioner

Lige efter ovennævnte passage skriver journalisterne videre:

”Fritz Schur har via sin advokat afvist historien, mens Marie-Louise Andreassen har skiftet parti til De Radikale”.

Journalisterne skriver ikke direkte, at Marie-Louise Andreassen har skiftet parti på grund af sagen, men de præsupponerer det i deres udsagn. Det skyldes sammenstillingen mellem Fritz Schur, der afviser historien, og brugen af ordet ”mens”. Imidlertid er der ikke dokumentation for dette i artiklen. Skiftet kunne også skyldes politiske uenigheder.

Senere i artiklen udtaler en ekspert, at ”for at vælgerne kan træffe fornuftige beslutninger, er de nødt til at vide, hvem der støtter de forskellige partier økonomisk.”

Dette udsagn præsupponerer, at der er en sammenhæng mellem økonomisk støtte til partierne og den førte politik. Det bliver ikke sagt direkte i citatet, men det er nødt til at være sandt for, at sætningen giver mening. Selvom det ikke kan udelukkes, at denne sammenhæng eksisterer, ville eksperten sandsynligvis ikke kunne dokumentere dette udsagn. Alligevel bliver han ophøjet til sandhedsvidne. I denne sammenhæng er det værd at bemærke, at ekspertens udsagn understøtter journalisternes egen diskurs.

Modstillinger

Samme ekspert siger andetsteds i artiklen:

”Jeg synes, at reglerne er meningsløse, hvis man ikke samtidig skal opgive selve beløbet. Hvis man kigger på det land, som inspirerer os, USA, er det en selvfølge, at man skal opgive det beløb, man indbetaler. Så det er ikke fordi, vi nærmer os den skinbarlige kommunisme, hvis vi indfører en ny regel. Der er mange samfund, som vi normalt betragter som betydeligt mindre regulerede end vores, der har betydeligt strammere regler end os.”

Dermed bliver der skabt en klar modstilling mellem forholdene i Danmark og USA – et land, som vi ellers ofte sammenligner os selv med, når det kommer til værdier som eksempelvis demokratiopfattelse. Danmark bliver fremstillet som et lukket og uigennemskueligt land, hvor meget foregår fordækt på grund af manglende regler. USA, som populært bliver betragtet som frihedens land, er imidlertid mere reguleret på dette område, hvilket ifølge eksperten skaber mere

åbenhed.

Det er imidlertid interessant, at eksperten vælger at sammenligne Danmark med netop USA. Formentlig ville modstillingen fremstå mindre markant, hvis eksperten og/eller journalisterne havde valgt et andet land.

Metaforer

Journalisterne skriver i artiklen, at der er ”debat om de støttebeløb, som de såkaldte fundraisere – en sammenslutning eller privatpersoner – sender i lommen på partier og politikere.”

Metaforen “sender i lommen” giver associationer til metaforen “at være i lommen på” – altså at være afhængig af andre. Dermed bidrager den til fortællingen om, at de uigennemskuelige støttebeløb og manglende oplysninger om bidragsydere risikerer at påvirke politikerne til at mene noget bestemt. Metaforen understøtter dermed artiklens overordnede diskurs.

Journalisterne skriver ligeledes, at ”det er nemt at kortslutte åbenheden ved at donere mange beløb på f. eks. 19.999 kr. til samme partis lokalafdelinger”.

Metaforen at “kortslutte åbenheden” giver associationer i retning af sabotage. Læseren får derfor det indtryk, at bidragsyderne bevidst ønsker at holde noget fordækt for offentligheden ved at give beløb lige under grænsen på 20.000 kroner. Hvis journalisterne havde valgt en anden diskurs, kunne man i stedet have argumenteret for, at de blot ønsker at værne om privatlivets fred – og altså ikke at underminere demokratiet, sådan som journalisterne antyder i artiklen.

Diskussion

Som det fremgår af ovenstående tekstanalyse, er der tale om en diskurs, der fremhæver de angiveligt negative effekter af anonym økonomisk støtte til lokale politiske partier. Man kunne også vælge at fremhæve argumenter for, at økonomiske bidrag kan foregå i det skjulte. En af begrundelserne er netop, at den enkelte skal have mulighed for at støtte politiske partier, uden at det er offentligt, fordi politisk observans er omfattet af privatlivets fred.

Eller som daværende statsminister Poul Schlüter (K) sagde det i en kommentar i 1990:

“Det er lidt af en politisk menneskeret, at man ligesom man kan stemme hemmeligt også har adgang til anonymt at yde bidrag til et parti.”

[“Stadig anonym partistøtte”, Berlingske Tidende, 07/02/1990”]

Samtidig kunne man argumentere for, at offentlighed om netop disse bidrag ville få færre til at give penge til partierne, hvilket ville mindske partiernes budgetter og dermed resultere i en mindre synlig debat i det offentlige rum. En debat som netop har til formål at styrke demokratiet og informere vælgerne om politiske partiers synspunkter.

Vores projekt ligger derfor i direkte forlængelse af den diskurs, der har været dominerende de sidste 25 år. Ved at søge indsigt i så mange oplysninger som overhovedet muligt om partistøtte fra offentlige og private bidragsydere præsupponerer vi, at disse oplysninger har offentlig interesse, idet de skaber mere gennemsigtighed om de partier, som vælgerne kan stemme på.

Som ovenstående analyse viser, er det imidlertid vigtigt at være opmærksom på, at der ikke nødvendigvis er noget fordækt ved private bidrag til politisk arbejde. Det vil vi have for øje i vores videre arbejde. Derfor vil stræbe efter blot lægge oplysningerne åbent frem uden selv at fælde dom.

Konklusion

Gennem de sidste 25 år har den dominerende diskurs i debatten om offentlig partistøtte været “mørklægningsdiskursen”, der insinuerer, at det udgør et demokratisk problem, at der ikke er offentlighed om enkeltpersoners private bidrag og bidragsydere, der giver mindre end 20.000 kroner

i støtte.

Der er grund til at være kritisk over for denne diskurs i det omfang, at dækningen ikke dokumenterer, at der rent faktisk foregår noget fordækt. Imidlertid er det en journalistisk opgave at skabe indsigt oplysninger, som offentligheden har ret til at se, men som ikke umiddelbart er direkte tilgængelige. Ligeegyldigt hvad vi i vores arbejde finder frem til, må opgaven derfor siges at have stor offentlig og journalistisk relevans.